

дає змогу оцінити зміну показників і параметри, що впливають на ефективність діяльності банку.

За допомогою цієї методики та розробленої програми менеджери в умовах банку можуть реально оцінити власне становище за співвідношенням "доходність-ризик" та ефективно приймати управлінські рішення.

IV. Висновки. Розроблений метод визначення ефективності діяльності комерційного банку по кредитним операціям, заснований на непараметричних індексах, дає змогу керівництву банку отримати механізм обґрунтованого прийняття управлінських рішень з оцінкою змін у зовнішньому середовищі. Ефективність управління банку за співвідношенням доходів і ризиків в темпі з надходженням інформації про кредитні операції оцінюється шляхом імітаційного моделювання в два етапи: на першому етапі визначаємо ефективність діяльності, на другому - оптимізуємо отримані результати. Таким чином, вдосконалена комп'ютерна програма є інструментарієм для визначення ефективності кредитних операцій

Література:

1. Банки и банковские операции / Под ред. Е.Ф. Жукова. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 520 с.
2. Кирилук В.С., Норкин В.И., Домрачев В.Н. Подход непараметрических индексов для оценивания субъектов финансового рынка по соотношению доходность-риск на примере коммерческих банков// Проблемы управления и информатики. – 2002. – №6. – С. 120-131.
3. Банковское дело: стратегическое руководство. – М.: АО "Консалтбанкир", 1998. – 432с.
4. Кирилук В.С., Норкин В.И., Домрачев В.Н. О построении эффективной границы доходность-риск для оценки работы банков// Финансовые риски. – 2002. – №1. – С. 75-77.
5. Productivity changes in Swedish pharmacies 1980-1990: A nonparametric malmquist approach/ Fare R., Grosskopf S., Lindren B. and all// J.Product. anal. – №3. – P. 81-101.

К.е.н. Романченко Н.В.

Криворізький економічний інститут КНЕУ

КРИТЕРІЙ ОПТИМІЗАЦІЇ ЕКСПОРТУ ПІДПРИЄМСТВА

Визначено необхідність управління експортним асортиментом як суттєвим фактором формування операційного прибутку. Розкрито зв'язок між критеріями оптимізації товарної структури зовнішньоторговельної операції та міжнародною конкурентною стратегією експортера. Визначено процедуру оптимізації експорту за критеріями максимізації сукупного внеску у формування прибутку підприємства.

Ключові слова: експорт, управління асортиментом, критерій оптимізації, внесок у формування прибутку, ефективність.

1. Вступ. Багато підприємств виробляють та експортують декілька груп товарів, а в межах групи ще й здійснюють диференціацію продукції, яка відповідає вимогам зарубіжних ринків. Через це виникає потреба в оптимізації структури експортного потоку. В загальному випадку проблема оптимізації вирішується з метою підвищення рівня економічної ефективності використання обмежених інвестиційних, виробничих та маркетингових ресурсів. Вирішувати цю проблему експортноорієнтованому підприємству доцільно на етапі, коли вже з'ясовано першочергові завдання міжнародного менеджменту стратегічного та тактичного характеру, а саме:

- визначено товарну стратегію та стратегію просування продукту;
- визначено географічні ринки, які є привабливими і доступними з точки зору експорту;
- обґрунтовану цінову політику та діапазон експортних цін на зарубіжних ринках.

В іншому випадку, оптимізація зовнішньоторговельних потоків буде відбуватися всупереч експортним стратегіям підприємства, які інколи в короткостроковому періоді можуть не передбачати максимізацію прибутку від експорту, а мають на меті лише утримання на ринку або конкурування за рахунок порівняно низьких цін.

II. Постановка завдання. Взагалі оптимізаційна задача передбачає знаходження екстремуму (максимуму або мінімуму) цільової функції за певних

збуту (визначеної за номенклатурою товарів, каналами збуту, а також в практиці ЗЕД підприємства – зарубіжними ринками збуту або їх сегментами) на інтенсивність відшкодування постійних витрат. Тобто діє принцип: чим скоріше відшкодовуються постійні витрати експортера, тим скоріше настає початкова фаза формування прибутку від реалізації продукції. Тоді будь-які зміни на користь асортименту продукції з меншим внеском у формування прибутку переносять даний момент на невизначений час, що призводить до зниження швидкості обертання оборотних коштів, а отже – зниження ефективності експортних операцій. До цього також додається ефект зменшення прибутку в плановому періоді часу через неоптимальну зміну структури експорту, і показники ефективності зазнають ще більшого негативного впливу.

Вищенаведену цільову функцію можна трансформувати відповідно до розгляданого критерію – максимізації сукупного внеску у формування прибутку:

$$F = \sum_{j=1}^z (P_j - W_j^{zm}) \cdot Q_j \rightarrow \max,$$

де j – порядковий номер сегменту;

z – максимальна кількість утворюваних сегментів;

W_j^{zm} – прямі змінні витрати на виробництво і збут експортної продукції j -го виду.

Сегменти утворюються як результат сполучення таких ознак:

- вид експортної продукції (з урахуванням кількості модифікованих і диференційованих товарів одного типу в рамках зовнішньоторговельної сегментаційної політики підприємства);

- типи каналів просування продукції (власна мережа збуту, збут шляхом укладання консигнаційної угоди, продажі через агентів тощо);

- зарубіжні ринки збуту (визначатимуть, з одного боку, вид експортної продукції (перша ознака), а з другого – її ціну, що відповідатиме конкурентному середовищу, та витрати в сфері обігу, як то: витрати на митне очищення, міжнародне перевезення, на реалізацію маркетингових заходів по формуванню попиту і стимулюванню просування товару на певному зарубіжному ринку.

Максимальну кількість утворюваних сегментів (z) можна визначити як добуток кількості видів експортної продукції, типів каналів її збуту й зарубіжних ринків збуту.

Другий спосіб. Оптимізація обсягів експорту за критерієм мінімізації витрат виробництва. Цей спосіб передбачає знаходження комбінації асортиментних позицій експорту, які характеризуються порівняно найменшими питомими витратами виробництва. Передбачається також, що експортер продукції на час вирішення даної задачі має труднощі у фінансуванні придбання необмеженої кількості виробничих ресурсів. Водночас підприємство не має труднощів зі збуту продукції на зарубіжних ринках.

Такого роду оптимізація теж має альтернативу вибору – можна мінімізувати або прямі змінні витрати, або повні витрати на виробництво та збут. Другий критерій оптимізації доцільний у випадку значного впливу зарубіжного ринку збуту на рівень постійних витрат (за статтею «витрати на збут») через зростання вартості маркетингових заходів (приспособлення упаковки, реклама, інвестиції в канали збуту).

Третій спосіб. Передбачає оптимізацію питомих (або середніх) витрат на виробництво експортної продукції за рахунок збільшення обсягів експорту. Такий спосіб оптимізації зустрічається досить часто у зовнішньоекономічній практиці зі значними обсягами товарообороту.

Тобто мова йде про прояв закону “ефект масштабу виробництва”. Міжнародна виробнича діяльність дозволяє досягти такого ефекту через реалізацію продукції у багатьох країнах одночасно, а також дозволяє реалізувати політику стабілізації ціноутворення завдяки порівняно низьких витрат виробництва і цін.

Четвертий спосіб. Передбачає оптимізацію експорту за критерієм економічної ефективності зовнішньоторговельних операцій. За критерієм ефективності можна відібрати ринки, діапазон цін, види продукції, що забезпечують експортерів максимізацію прибутку на одиницю сукупних витрат. Зокрема, за даним критерієм доцільно оптимізувати товарну номенклатуру (асортимент) продукції шляхом відбору найбільш рентабельних позицій. Цільова функція буде характеризуватися нелінійною залежністю.

Здійснюючи оптимізацію за показниками економічної ефективності, можна підвищити її результативність шляхом використання вже розглянутого показника внеску у формування прибутку від одиниці продукції. В умовах гострого дефіциту або певних обмежень виробничих ресурсів в якості показника ефективності

експорту окремого виду продукції доцільно прийняти показник «внесок у формування прибутку на одиницю ресурсу», наприклад, на 1 грн. маркетингового бюджету на збут продукції, на 1 грн. капіталовкладень, на 1 годину ефективного фонду часу роботи провідної групи устаткування тощо.

IV. Висновки. Таким чином, оптимізацію експорту необхідно здійснювати з урахуванням великої кількості чинників (як внутрішньовиробничих так і зовнішніх). Також підкреслимо, що задача оптимізації вирішується експортом лише в тому випадку, коли він має певні конкурентні переваги на міжнародних ринках, які забезпечують йому задовільний (або порівняно високий) рівень міжнародної конкурентоспроможності. Адже підприємство, яке не має конкурентних переваг, не спроможне захопити і утримувати певну нішу зарубіжного ринку тривалий період часу, тому задача оптимізації результатів експортної діяльності, яка не здійснюється, не ставиться. Крім того, має прийматися до уваги взаємопов'язаність деяких товарів, як то машинно-технічна продукція та запасні частини до неї. Зовнішня торгівля комплектуючими та запасними частинами до продукції власного виробництва виходить за межі оптимізації та з метою забезпечення конкурентоспроможності виробника має бути орієнтована на максимальне задоволення потреб зарубіжних споживачів.

Література:

1. Уолш К. Ключевые показатели менеджмента: Как анализировать, сравнивать и контролировать данные, определяющие стоимость компании: Пер. с англ. – 2-е изд. – М.: Дело, 2001. – 360 с.
2. Шим Д., Сигел Д. Основы коммерческого бюджетирования: Пер. с англ. – СПб.: Пергамент, 1998. – 496 с.
3. Хан Д. Планирование и контроль: Концепция контроллинга: Пер. с нем./ Под ред. и с предисл. А.А.Турчака, Л.Г.Головача, М.Л.Лукашевича. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 800 с.
4. Ламбен Жан-Жак. Стратегический маркетинг: Европейская перспектива: Пер. с фр. – СПб.: Наука, 1996. – 589 с.

Казимеж Зелинский

Краковская Экономическая академия, Польша

УСЛОВИЯ РАЗВИТИЯ ПРОЦЕССА ДИВЕРСИФИКАЦИИ В ПОЛЬСКОМ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОМ ПРОИЗВОДСТВЕ

В статье рассматриваются проблемы диверсификации производства в аграрном секторе польской экономики. Автор анализирует особенности развития традиционного и альтернативного секторов сельского хозяйства.

Ключевые слова: диверсификация продукции, альтернативные продукты, традиционный сектор, монокультурное сельское хозяйство.

1. Введение. Модернизация сельского хозяйства, которая осуществляется под влиянием новых, высокоэффективных производственных факторов, создаваемых вне аграрного сектора (напр. искусственных удобрений, машин и оборудования, генетически усовершенствованных видов растений и пород животных) приводит к возрастанию производственного потенциала. Источником роста являются достижения биологии, химии, физики и механики. Стремительному увеличению производственных возможностей не сопутствует пропорциональное увеличение спроса на аграрное сырье. Излишки предложения сельскохозяйственного сырья приводят к тому, что значительная часть ресурса производственных факторов остается практически исключенной из механизма межсекторных перемещений. Причиной этого является отсутствие возможности альтернативного, несельскохозяйственного применения. Прежде всего, к этой группе факторов следует отнести большую часть ареала сельскохозяйственных угодий, старение населения, занятого в сельском хозяйстве, а также производственные ресурсы, напр. сельскохозяйственные машины и оборудование для обработки земли. Следовательно, производственная деятельность в современном сельском хозяйстве не относится к легким способам хозяйствования и получения удовлетворяющих доходов. Высокая продуктивность производственных факторов имплицитно требует непрерывной адаптации к чрезвычайно сложным экономическим реалиям.

Диверсификация сельскохозяйственного производства может способствовать существенному ограничению негативного влияния вышеперечисленных

© Казимеж Зелинский, 2005